

N:o 59.

Af herr **Lundgren** m. fl., om anslag till Föreningen för kustvård åt skrofulösa barn för uppförande af ytterligare en sanatoriebyggnad vid Apelviken invid Varberg.

Kustsanatoriet Apelviken, vårdanstalt för skrofulösa barn, är beläget vid en vik af Kattegatt 1 $\frac{1}{2}$ kilometer söder om Varberg. Sanatoriet äges och underhålles sedan hösten 1904 af »Föreningen för kustvård åt skrofulösa barn», hvars stadgar här bifogas (bil. A.) Ehuru nyttan och behofvet af dylika anstalter torde vara tillräckligt bekant, vilja vi dock göra ett betydande utdrag ur det program, som nämnda förening utsände vid dess stiftande:

»Enär det visat sig, att bekämpandet af den för barnåren egenomliga sjukdomsform, som benämnes skrofulos, är ett det allra viktigaste led i den strid, som föres landet rundt mot lungsoten, har föreningen, genom att göra till sin uppgift att motarbeta denna barnårens speciella sjukdom, velat ställa sig i ledet i den allmänna kampen mot tuberkulosen. Det är icke blott skrofulosens nämnda begränsning till barnåren, som är beaktansvärd, den begränsar sig äfven på ett annat sätt, nämligen därigenom att den i öfvervägande grad hemsöker de fattigare klassernas barn. Oafsedt denna begränsning är skrofulosen allmän öfver hela Sverige, och föreningens verksamhet går därför ut på att bringa hjälp åt alla barn, som därpå äro i behof, ej blott för de närmast belägna bygderna utan från hela landet.

Då en mångårig erfarenhet från såväl Sverige som utlandet har gifvit vid handen, att en tids vistelse vid kusten utöfvar ett särdeles gynnsamt inflytande på barn, behäftade med skrofulösa lidanden, har före-

ningen tänkt nå sitt mål lämpligast genom beredande af vård åt sådana barn å någon hafskuranstalt.»

Medicinalstyrelsen och tuberkuloskommittén ha i infordradt yttrande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till 1908 års Riksdag om anslag till uppförande af tuberkulos-sjukvårdsanstalter enstämmigt vitsordat det anförda; Medicinalstyrelsen anför: »Icke synes mer än en mening råda, att kustsanatorier höra till de bästa medel mot skrofulos, som stå läkaren till buds.» — — »Af gammalt kände man, att en vistelse i närheten af hafvet under några månader ofta kunde vara nog att högst betydligt förbättra, ja, bringa till läkning de åkommor, hvaraf sådana barn lida, att göra dem friska och starka och motståndskraftiga mot tuberkulos-smittan.»

Tuberkuloskommittén yttrar: »Då de skrofulösa sjukdomarna antingen äro särskilda arter af tuberkulos eller i allt fall medföra disposition för ett dylikt ondt, är hvarje arbete, som afser dessa sjukdomars botande eller hämmande, att anse som ett arbete till tuberkulosens bekämpande, och därutinnan har kustsjukhus och kustsanatorier sedan länge i utlandet med synnerligen vackra resultat fyllt en betydelsefull uppgift.»

Platsen, där kustsanatoriet är beläget, äger i hög grad naturliga förutsättningar för sitt ändamål. Vi citera ur förste provinsialläkarens för Hallands län ämbetsberättelse för år 1904 (bil. B.): »Sanatoriet har ett förträffligt läge, soligt, men skyddadt för stormar af kringliggande bergshöjder. Den lilla hafsviken är grund med god sandbotten och särdeles lämplig till bad för de små.»

Kustsanatoriet Apelviken daterar sin uppkomst så sent som år 1902. Från en ringa början har det nått en förhållandevis storartad utveckling såsom framgår af följande tabell I:

År	Antal vårdade barn.	Antal under- hållsdagar.	Högsta antalet på en gång vårdade barn.	Medellängd af sanatorievis- telsen i dagar.
1902	6	360	6	60,0
1903	10	854	10	85,4
1904	20	1,438	20	71,9
1905	35	2,925	25	83,57
1906	41	3,563	29	86,9
1907	70	5,978	59	85,4
1908	110	9,045	80	82,23

Såsom framgår af ofvan anförda »program» är sanatoriet ej endast tillgängligt för sjuka barn från de närmast liggande bygderna utan från hela landet. Detta belyses äfven af ett sammandrag af Kustsanatoriet Apelvikens journal 1908.

»Patientantalet uppgår till 110. Underhållsdagarna 9,045.

Länsvis ställa sig samma siffror på följande sätt (tabell 2):

Från Hallands	län	patientantalet	58	underhållsdagar	4,702
Elfsborgs	»	»	26	»	2,211
Kronobergs	»	»	10	»	1,015
Skaraborgs	»	»	6	»	461
Göteb. och Bohus	»	»	5	»	246
Örebro	»	»	2	»	156
Kalmar	»	»	2	»	192
Stockholm	»	»	1	»	62

Tidigare redogörelser mäla om patienter från Dalarne, Jämtland och till och med från Norrbotten.

I sin ofvan omnämnda ämbetsberättelse säger förste provinsialläkaren (bil. B.): »Vanligen afgiftsfritt eller för en ringa dagavgift erhålla de små patienterna därstädes rum, mat, bad och läkarebehandling.»

I styrelsens redogörelse för arbetsåret 1907 finna vi följande tabell, som kompletterar ofvanstående (tab. 3).

Beträffande betalningsvillkoren ha:

27 barn	vårdats	fritt	under	tillsammans	2,405 dagar
21	»	»	mot 30 öre	»	1,732 »
8	»	»	» 50 »	»	998 »
3	»	»	» 75 »	»	216 »
11	»	»	» 1 kr.	»	627 »

Som regel ha medellösa barn från län, som ej lämnat anslag, vårdats utan någon som helst afgift.

Solen, den rena saltmättade hafsluften, det salta vattnet, en tillräcklig och ändamålsenlig näring äro de faktorer, som sanatoriet har till sitt förfogande för vinnande af ett önskad resultat: hälsa och krafter åt de af landets barn, hos hvilka tränga bostäder, brist på luft och ljus, en otillräcklig och otjänlig föda, en under spädåren insupen smitta, hvar

för sig eller i förening åstadkommit den sjukdomsbild, som i dagligt tal kallas skrofulos.

Fastän de rent skrofulösa åkommorna äro förhärskande, mottagas äfven andra med dessa närsläktade sjukdomsformer till vård å sanatoriet, hvarom ett sammandrag af sjukjournalen från 1908 upplyser (bil. C.).

Den nuvarande sanatoriebyggnaden är uppförd i tvenne repriser år 1904 och 1907. Byggnaderna äro af trä, till största delen 75 m:mtrs plank, impregnerad papp, bräder ut- och invändigt. Hufvudbyggnadens totallängd är 50 meter, största bredden $9\frac{1}{2}$ meter. Den är afsedd för vård af 48 patienter, fördelade på tvenne sofsalar med 24 sängar i hvardera. Dessutom inrymmer den bland annat tvenne isoleringsrum med 4 sängar i hvarje.

På grund af den stora efterfrågan af platser har detta utrymme visat sig alldeles otillräckligt. Styrelsen anför i sin redogörelse för arbetsåret 1908 härom som följer:

»Sommaren 1907 utvidgades sanatoriet, så att plats kunde beredas för ett dubbelt så stort antal barn som förut. Trots denna ökning har dock sanatoriet i år lidit af bostadsbrist. För att ej behöfva säga nej till det stora antal inträdessökande, för hvilka sanatoriets egna lokaler ej räckt till, beslöt styrelsen hyra i en angränsande bondgård, samma gård, där sanatoriet innan det kom under eget tak, varit inhyst. Nödiga inventarier anskaffades. Vistelsen här var endast under softiderna. Detta sätt att lösa bostadsfrågan bör helt naturligt endast vara en provisorisk åtgärd. Det enda riktiga torde vara nybyggnad. Ett annat sätt är naturligtvis att afvisa alla, så snart antalet är fullt. Det är dock ganska svårt, då man ser, att verkligt behof föreligger. Det måste ju ändå tillgripas ibland och har särskildt i sommar fått tillämpas. Hur man vänder på saken, så blir dock resultatet, att en snar utvidgning af anstalten är behöflig. Men då årsafgifterna och andra tillfälliga inkomster åtgå för täckandet af underhållskostnaden för den mängd barn, som vårdas mot ingen eller ringa afgift, blir föga eller ingenting öfver till bildandet af någon byggnadsfond. Visserligen bidraga för närvarande trenne landsting med afsevärda belopp, men dessa anslag få endast användas till underhåll af barn från respektive landstingsområden. (Högst 1 kr. per dag och barn).

En blick på tabell 1 visar alltför tydligt, att styrelsens uttalande har fog för sig. Med den stegring af antalet vårdade år från år, som tabellen visar, är tydligt, att redan innevarande år antalet kommer att

bli så stort, att det skulle kräfvä ett dubbelt större utrymme än det befintliga, om platser kunde anskaffas.

På grund häraf synes, att trängande behof af utvidgning af anstalten föreligga.

Beträffande sättet för tillbyggnaden hänvisa vi till sanatoriestyrelsens protokoll, däri det heter:

— — — — — »Då vidare en tillbyggnad i vanlig mening ej lämpligen kan ske på grund af att byggnaden genom sin säregna anordning bildar ett helt för sig, anser styrelsen frågan om utvidgning böra lösas så, att ett fristående byggnadskomplex uppföres på platsen öster om sanatoriet efter samma grundprinciper och i samma stil samt af samma omfång, som den befintliga hufvudbyggnaden. Ett ytterligare skäl att ej frågå det använda byggnadssättet är den erfarenhet, som vunnits beträffande detsamma, nämligen att det garanterar det största möjliga utbyte af sol, luft och ljus åt byggnadens innevånare för minsta möjliga kostnad. Nämnda byggnadssätt medför äfven den fördelen, att samtliga patienternas sofplatser äro belägna på nedre botten, något som ur säkerhets-synpunkt såväl beträffande eldfara som andra olycksfall ej är minst viktigt, där man har massor af barn samlade.

En för både det projekterade och det nuvarande sanatoriet gemensamt ekonomihus innehållande kök och tvättstuga lägges midt emellan båda, något bakom och i ett lägre plan. Befintliga uthus förstoras och eventuellt omplaceras.» — — — — —

Kostnaden för det hela skulle enligt uppgjorda skisser och kostnadsförslag belöpa sig till 27,350 kronor.

Då nu den enskilda offervilligheten ej blott förmått ensam skapa en så allmännyttig och välsignelsebringande anstalt som kustsanatoriet Apelviken, utan äfven årligen lämnar betydande bidrag för dess drift och underhåll, synes oss att staten rätteligen bör ingripa stödjande och hjälpande, så att anstalten kommer att allt framgent kunna motsvara sin uppgift och uppfylla de alltjämt stegrade kraf, som ställas på densamma från allmänhetens sida. Att staten härvidlag ej skulle komma att utan verkligt gagn utgifva den äskade summan, därför borgar det vackra resultat, som den förening, hvilken skulle få medlen om hand, lyckats åstadkomma på den korta tiden af 4 år och hvars ekonomiska ställning belyses af bifogade revisionsberättelse för 1907 (bil. D.).

I den kungl. propositionen om anslag af 200,000 kronor till färdigbyggandet af kronprinsessans Viktorias kustsanatorium yttrar departementschefen, att han finner den af föreningen för skrofulösa barns vård be-

drifna verksamheten vara värd uppmuntran från statsmakternas sida och detta så mycket hellre, som det af föreningen anlagda sanatoriet icke är en lokal inrättning, utan afser att mottaga patienter från alla delar af riket. Detta torde i lika grad vara förhållandet med »Föreningen för kustvård åt skrofulösa barn». Sistnämnda förening har icke blott mottagit skrofulösa barn till vård å kustsanatoriet Apelviken i stor utsträckning från vidt skilda delar af landet, utan lämnar äfven denna vård kostnadsfritt, så snart medellösheten styrkes, patienterna må vara från hvilket landskap som helst inom riket, och inom de län, hvilkas landsting bidraga med underhållsanslag, har ej antalet underhållsdagar begränsats af anslaget storlek, utan öfverskridits i vissa fall med mer än 100 %.

Att detta kunnat ske utan att föreningens ekonomi blifvit rubbad, har sin förklaring i det faktum, att det hela ordnats enkelt och praktiskt, dock erbjudande patienterna alla ett hygieniskt lefnads-sätts betingelser.

På grund häraf håller sig underhållskostnaden uppseendeväckande låg, nämligen omkring 90 öre pr dag och barn, utom ränta och amortering å fastighet och inventarier. En annan medverkande orsak till den låga underhållskostnaden är, att sanatoriet endast är afsedt för sommar-drift (öppet maj—september), hvarigenom kostnaden för uppvärmning, belysning m. m. besparas. Då för det öfvervägande antalet skrofulösa barn kustsanatorievård sökes sommartiden och då otvifvelaktigt denna årstid i vårt nordliga klimat visar de bästa resultaten af kustvistelse, torde kustsanatorier, endast öppna sommar och höst, alltjämt försvara sin plats bredvid de beträffande såväl anläggning som drift betydligt dyrare, hela året öppna kustsanatorier eller kustsjukhus.

I ofvannämnda kungl. proposition till 1908 års Riksdag om anslag till tuberkulossjukvårdsanstalter säger departementschefen: »I likhet med medicinalstyrelsen anser jag, att frågan om byggnadsbidrag till anstalter af ifrågavarande art (kustsjukhus och kustsanatorier) bör i hvarje fall göras till föremål för pröfning.» I likhet med det vid 1907 års Riksdag beslutade anslaget af 200,000 kronor till »Föreningen för skrofulösa barns vård» för färdigbyggande af kronprinsessan Viktorias kustsanatorium torde här föreligga just ett fall af den art, yttrandet afser.

På grund af hvad som anförts, få vi härmed vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville på extra stat för år 1910 bevilja Föreningen för kustvård åt skrofulösa barn, till uppförande af ännu en sanatoriebyggnad vid Apel-

viken invid Varberg, ett anslag af 25,000 kronor på enahanda villkor, som bestämts för nybyggnadsanslaget till kustsanatoriet vid Skelderviken.

Stockholm den 21 januari 1909.

Alfr. Lundgren.
A. C. Gunnarsson.
A. Henrikson.
Alfr. Fornander.
Oskar Berg.
Hjalmar Hallin.
O. H. Svensson.

Anders Olsson.
Aug. Ifvarsson.
Fr. E. Ahlfvengren.
Axel Vennersten.
K. G. Karlsson.
Herm. Carlson.
Johan Forssell.

Bil. A.

Stadgar

antagna å sammanträde den 30 september 1904.

§ 1.

Föreningen har till ändamål att bereda kustvård åt skrofulösa barn och i samband därmed söka upprätthålla kustsanatoriet Apelviken.

§ 2.

För sitt ändamål förfogar föreningen öfver:

- 1) årsafgifter och afgifter på en gång af föreningens medlemmar;
- 2) tillfälliga bidrag, gåfvor och anslag, som kunna lämnas till föreningen;
- 3) den afkastning, som genom förräntning af föreningens medel kan erhållas.

Villkor, som fästas vid bidrag, gåfvor eller anslag till föreningen skola noggrant iakttagas.

§ 3.

Medlem af föreningen är hvar och en, som betalar en årsafgift af minst 2 kronor eller på en gång ett belopp af minst 50 kronor.

§ 4.

Föreningen företrädes af en styrelse bestående af 7 ledamöter, hvaraf åtminstone en bör vara läkare. Styrelsens ledamöter jämte 2 suppleanter väljas för ett år i sänder. Valet afser det kommande räkenskapsåret. Styrelsen utser inom sig ordförande, vice ordförande, kassaförvaltare och sekreterare. Dessutom äger styrelsen att på lämpliga, mera befolkade platser utse ombud, som kunna finnas villiga att verka för föreningens ändamål.

§ 5.

Styrelsen skall anses hafva sitt säte i Varberg.

§ 6.

Styrelsen sammanträder å tid och ställe, som af ordföranden bestämmes; dock skall i hvarje fall sammanträde hållas inom Halland.

§ 7.

Styrelsesammanträde skall af ordföranden utsättas, då 3 af styrelsens ledamöter sådant begära. Styrelsen är beslutsmässig, då 4 ledamöter äro tillstädes. Vid lika röstetal skall, då fråga är om val, lottning äga rum, men i andra fall den mening gälla, som af ordföranden biträdes. Vid styrelsens sammanträden skall föras protokoll, som senast vid nästa styrelsesammanträde justeras.

Styrelsen åligger dessutom:

att beträffande föreningens angelägenheter föra föreningens talan och bevaka dess rätt;

att uppbära och förvalta föreningens tillgångar;

att öfvervaka det föreningens låne- och säkerhetshandlingar behörigt vårdas och hållas vid gällande kraft;

att öfver sin förvaltning föra fullständiga och ordentliga räkenskaper, hvilka skola för hvarje räkenskapsår afslutas och tillika med verifikation och styrelsens protokoll samt berättelse af styrelsen om sin verksamhet under året för granskning öfverlämnas till vederbörande revisorer före den 1 februari. Räkenskapsåret afslutas med kalenderår.

För fullgörandet af styrelsens uppdrag och för förvaltandet af föreningens medel ansvara ledamöterna gemensamt, dock med sådan inskränkning att för fattade beslut endast de ledamöter, som däri deltagit, äro ansvarige.

§ 8.

Styrelsens räkenskaper och förvaltning granskas årligen af 2:ne revisorer. Revisorernas berättelse skall vara till styrelsen inlämnad senast den 1 mars.

§ 9.

Styrelsen och revisorerna åtnjuta ej arfvoden, men till biträden, som af styrelsen för fullgörandet af dess uppdrag anlitas, utgår godtgörelse efter styrelsens bestämmande.

§ 10.

Föreningens ledamöter sammantråda till allmänt ordinarie möte hvarje år senast den 1:sta juli å tid och ställe, som styrelsen bestämmer och genom annons i därtill lämpliga tidningar minst en vecka förut tillkännagifver.

Vid detta möte skola följande ärenden förekomma:

- a) Styrelsens berättelse öfver föreningens verksamhet under det förflutna kalenderåret;
- b) revisorernas berättelse och därmed förenadt beviljande af ansvarsfrihet för styrelsen;
- c) val af styrelse;
- d) val af revisorer och suppleanter.

Annat allmänt möte hålles, då styrelsen finner sådant nödigt. Kallelse sker så som till ordinarie mötet.

Vid såväl val som andra ärenden äger hvarje föreningsmedlem en röst, men frånvarande medlem må ej rösta genom ombud. Val sker med slutna sedlar, om någon medlem det påyrkar, och mellan dem, som erhållit lika röstetal, skiljer lotten. Öfriga frågor afgöras genom öppen omröstning med enkel pluralitet och vid lika röstetal gäller den mening ordföranden biträdt. Vid föreningens sammankomster föres protokoll af sekreteraren i styrelsen. Protokollet justeras af ordföranden och två därtill vid sammanträdet utsedde medlemmar.

§ 11.

Beslut om förändring af föreningens stadgar äfvensom om föreningens upplösning skall för att bli gällande fattas å två på hvarandra följande allmänna möten med tre fjärdedels majoritet.

Varder föreningen upplöst, skola föreningens tillgångar öfverlämnas till Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos.

Bil. B.

Utdrag ur 1:ste provinsialläkarens årsberättelse för år 1904.

Apelvikens kustsanatorium för skrofulösa barn. Detta sanatorium bestående af ett för ändamålet nyuppfördt sjukhus med plats för omkring 20 barn, är beläget vid lilla Apelviken, cirka 20 minuters promenad från Varberg. Det är på egen bekostnad anlagdt och underhållet af stadsläkaren J. Almer i Varberg. Sanatoriet har ett förträffligt läge, soligt, men skyddadt för stormar af kringliggande bergshöjder. Vanligen afgiftsfritt eller för en ringa dagafgift erhålla de små patienterna därstädes rum, mat, bad och läkarbehandling af doktor Almer. Den lilla hafsviken är grund med god sandbotten och särdeles lämplig till bad för de små barnen, för hvilka särskildt afklädningshus är uppfördt vid stranden. Det är att hoppas, att såväl den allmänna som enskilda offervilligheten skall träda emellan för att denna så välbehöfliga inrättning må kunna äga bestånd och i mån af växande behof utvidgas. Hallands läns landsting anslog hösten 1904 1,000 kronor till det behjärtansvärda företaget.

Bil. C.

»80 patienter ha lidit af skrofulos, som regel komplicerad med affektioner i ögon, näsa, öron, halskörtlar och hud. I alla dessa fall har under sanatorievistelsen de lokala symtomen försvunnit med undantag för affektioner åt halskörtlarne, som i 11 fall ännu vid utskrifningen känts förstorade. 2:ne af dessa hade afbrutit vistelsen vid sanatoriet. 16 pa-

tienter ha lidit af tuberkulos i halslymfkörtlarna. Om 3 af dessa har antecknats, att de vid utskrifningen varit utläkta, en oförbättrad (afbrutit vistelsen), öfriga mer eller mindre förbättrade. 5 patienter ha lidit af tuberkulos i ben och ledgångar. Af dessa har en utskrivits läkt, 1 nästan läkt, 1 oförbättrad, 2 förbättrade. 2 patienter ha lidit af multipel ben- och hudtuberkulos, båda förbättrade. En konvalesent i sistnämnda sjukdom (andra året) utskrefs frisk. 3 patienter ha lidit af hudtuberkulos, alla läkta. 5 patienter ha lidit af rachitis eller följderna häraf; utskrefvos friska, deformationerna naturligtvis undantagna.»

Bil. D.

Revisionsberättelse.

Undertecknade, utsedde att granska »Föreningens för kustvård åt skrofulösa barn» räkenskaper för år 1907, få efter fullgjordt uppdrag afgifva följande berättelse.

Bokslutet den 31 december 1907 utvisar:

Debet:

Balans från år 1906:

Fastigheter och inventarier.....	Kr.	5,460: 32
Kontanta medel	»	11,752: 69
		<u>Kr. 17,213: 01</u>

Inkomster under året:

Anslag af Landstinget	Kr.	2,500: —
Årsafgifter af 930 personer	»	2,743: 75
Gåfvor	»	1,201: 96
Afgifter af patienter.....	»	1,849: 40
Räntor	»	275: 09
Diverse	»	109: 20
		<u>Kr. 8,677: 40</u>
Kassaförvaltaren förskotterat	»	1,568: 70
		<u>Kr. 27,459: 11</u>

Kredit:

Utgifter under året:

För mathållning å sanatoriet	Kr.	3,260: 91
Löner, tvätt, reparat., trycks. m. m.	»	2,065: 81
		<u>Kr. 5,326: 72</u>

Balans till år 1908:

Fastigheten »Kustsanatoriet Apelviken», jordområde och byggnader	Kr.	18,000: —
Inventarier enligt förteckning	»	2,800: —
Innestående i sparbanken	»	1,332: 39
		<u>Kr. 22,132: 39</u>
		Kronor 27,459: 11

Stadsläkaren doktor J. S. Almer har under året bestridt läkarevården vid sanatoriet utan afgift och apotekaren A. F. Wåhlén har lämnat fri medicin.

Vid sanatoriet har under sommaren 1907 vårdats 70 barn under ialles 5,978 dagar, hvadan underhållskostnaden kronor 5,326: 72 sålunda utgjorde 89 öre pr dag och barn.

Beträffande barnens hemort kan meddelas, att 45 voro från Halland, 12 från Västergötland, 7 från Småland, 3 från Jämtland, 1 från Nerike, 1 från Norrbotten samt 1 från Göteborg.

Då räkenskaperna äro förda med stor reda och omsorg samt försedda med behöriga verifikationer, tillstyrka vi full och tacksam ansvarsfrihet.

Varberg den 3 juni 1908.

L. O. Collin

W. Geelmugden.